

Kvinnor och män i politiken

Risker och konsekvenser av att bli utsatt för hot, hat och våld

Sveriges
Kommuner
och Regioner

Förord

SKR har genom en djupanalys av data, studerat skillnader i risken att utsättas för hot och hat som förtroendevald. Analysen visar tydliga skillnader för såväl risk att utsättas som konsekvenser av utsatthet. Riskerna att utsättas är störst för förtroendevalda som är kvinnor och/eller unga. Förtroendevalda, som är ordföranden, visar också på en högre risk att utsättas, däremot visas inga signifikanta skillnader för konsekvenser.

Studien ingår inom ramen för projektet ”Insatser för att stödja och utveckla kommuners och regioners systematiska arbete mot hot och hat mot förtroendevalda” som är ett samarbete med regeringen.

Utgångspunkten i vår representativa demokrati bygger på partier och att människor väljer att engagera sig politiskt och vill ta på sig uppgifter som förtroendevalda. Olika undersökningar visar att det finns en risk att utsättas för hot och hat i sitt demokratiska uppdrag, särskilt utsatta är förtroendevalda kvinnor och unga förtroendevalda. Utsattheten är också större bland förtroendevalda som är mer kända hos allmänheten, mer omskrivna i media och de med större grad av aktivitet på sociala medier och digitala kanaler.

SKR arbetar för att förtroendevalda ska ha goda förutsättningar att verka under trygga former i sitt demokratiska uppdrag. Det är av stor vikt att alla förtroendevalda, oavsett kön, ålder, etnicitet och uppdrag omfattas av samma trygghet och säkerhet. Utan jämlika förutsättningar riskerar vårt demokratiska system att gå miste om värdefulla kunskaper och erfarenheter.

Resultatet av denna studie visar på att det finns behov av att öka kunskapen om risker för utsatthet och tydliggöra skillnader i risker mellan olika grupper. Det är genom ökad kunskap som det strategiska arbetet med att förebygga och omhänderta hot och hat mot förtroendevalda sedan kan utvecklas. Vår förhoppning är att kunskapen används för att utveckla kartläggningar, riskanalyser och ett anpassat stöd till de förtroendevalda.

Stockholm, mars 2022

Lena Langlet

Avdelningen för ekonomi och styrning

Innehåll

Inledning och sammanfattning	5
Sammanfattning	7
1. Beskrivning av utsatthet för hot och hat mot förtroendevalda - skillnader mellan kvinnor och män	8
Skillnader på grund av kön.....	8
Skillnader på grund av ålder och kön.....	9
Skillnader på grund av svensk och utländsk bakgrund samt kön	10
Skillnader i hot och hat beroende på politisk församling, parti och politiskt uppdrag	11
Sammanfattning	13
2. Skillnader i påverkan av hot och hat.....	14
Upplevd påverkan	15
Jämförelse upplevd konsekvens och ålder	18
Jämförelse mellan upplevd konsekvens och bakgrund	21
Jämförelse mellan position och upplevd konsekvens	22
Olika typer av händelser av utsatthet jämfört med övervägande och faktiskt beslut om att lämna förtroendeuppdrag	23
3. Vilka grupper riskerar att utsattas och påverkas mest av hot och hat mot förtroendevalda?	25
Slutsatser	27
4. Utveckla systematik i riskanalys och åtgärder som tar hänsyn till olika behov av stöd	28
Bilaga 1 – Studiens genomförande	29
Tabeller i Bilaga.....	31

Inledning och sammanfattning

Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) har genomfört en studie som synliggör skillnader i hot och hat mot förtroendevalda utifrån ett jämlikhets- och jämställdhetsperspektiv.

Studien avser att vara ett komplement till statistik från Politikernas trygghetsundersökning (PTU) och SKR:s enkätundersökning genom att fokusera på risker för att utsättas och risker för påverkan och konsekvenser av hot, hat och våld mot förtroendevalda.

SKR följer kontinuerligt hot och hat mot politiker ur ett jämställdhets- och jämlikhetsperspektiv. Syftet med studien är att studera om det finns skillnader i utsatthet beroende på bakgrundsfaktorer som kön, etnicitet och ålder, samt att synliggöra identifierade skillnader i hot och hat mot förtroendevalda. Dessa ökade kunskaper visar behov av att utveckla stöd till kommuner och regioner i det systematiska arbetet med att förebygga och omhänderta hot, hat och våld mot de förtroendevalda.

Som ett underlag för denna studie har SKR först studerat statistisk för att se skillnader mellan olika grupper ur jämställdhets- och jämlikhetssynpunkt. Data som studerats utifrån studiens frågeställningar kommer från PTU, samt data från SKR:s enkät (2021) till styrelseordföranden i kommuner och regioner. Genomförandet presenteras mer i detalj i bilaga 1.

Figur 1 Studien är genomförd enligt nedanstående modell i tre steg

Sammanfattning

Resultaten av denna studie visar att det finns en ökad risk för vissa grupper av förtroendevalda att utsättas för hot och hat och att utsattheten har påverkan i deras demokratiska uppdrag.

- Förtroendevalda kvinnor har 20 procent högre risk att utsättas för hot, hat och våld.
- Unga förtroendevalda har fem gånger så hög risk att utsättas för hot, hat och våld.
- Ledande förtroendevalda, ordförande och vice ordförande, har 30 procent högre risk att utsättas för hot, hat och våld.
- Förtroendevalda kvinnor och unga förtroendevalda har dessutom högre risk för att utsattheten påverkar och ger konsekvenser i det demokratiska uppdraget

SKR genomför kontinuerligt en uppföljande undersökning kring utveckling av det systematiska arbetet för att förebygga och hantera hot, hat, trakasserier och våld mot förtroendevalda. SKR:s enkät från 2022 visade att det var ett fåtal som i sitt systematiska arbete med att förebygga hot, hat och våld i de förtroendevaldas uppdrag kartlägger om det finns olika behov mellan kvinnor och män.

Resultaten i denna rapport visar att det finns behov av att ta med sig kunskap för att utveckla det systematiska arbetet i kommuner och regioner, för att möta olika grupper av förtroendevalda utifrån deras olika behov vid utsatthet, men även utifrån att risker att utsättas och risker att påverkas skiljer sig åt.

1. Beskrivning av utsatthet för hot och hat mot förtroendevalda - skillnader mellan kvinnor och män

I detta avsnitt görs en bred beskrivning av skillnader i utsatthet av hot och hat för olika grupper av förtroendevalda, med fokus på skillnader. Samtliga bakgrundsfaktorer (där så är möjligt) jämförs med kön.

De grupper som beskrivs är

- Kön
- Åldersgrupper
- Svensk och utländsk bakgrund
- Politisk församling, uppdrag och position
- Kommungrupp, region

Skillnader på grund av kön

Vid jämförelse mellan förtroendevalda kvinnor och män som utsatts för hot och hat, visar skillnaden fortsatt att en något högre andel kvinnor 28 procent jämfört med 25 procent för män. Mönstret över tid har sett lika ut mellan kvinnor och män, från PTU 2019 bryts det mönstret och visar att utsattheten är högre bland förtroendevalda kvinnor.

Utsatthet för hot och trakasserier är fortsatt högre för förtroendevalda kvinnor, utsatthet för våld, skadegörelse och stöld har över tid varit högre för män, men har sedan 2020 utjämnas till att vara ungefär lika.

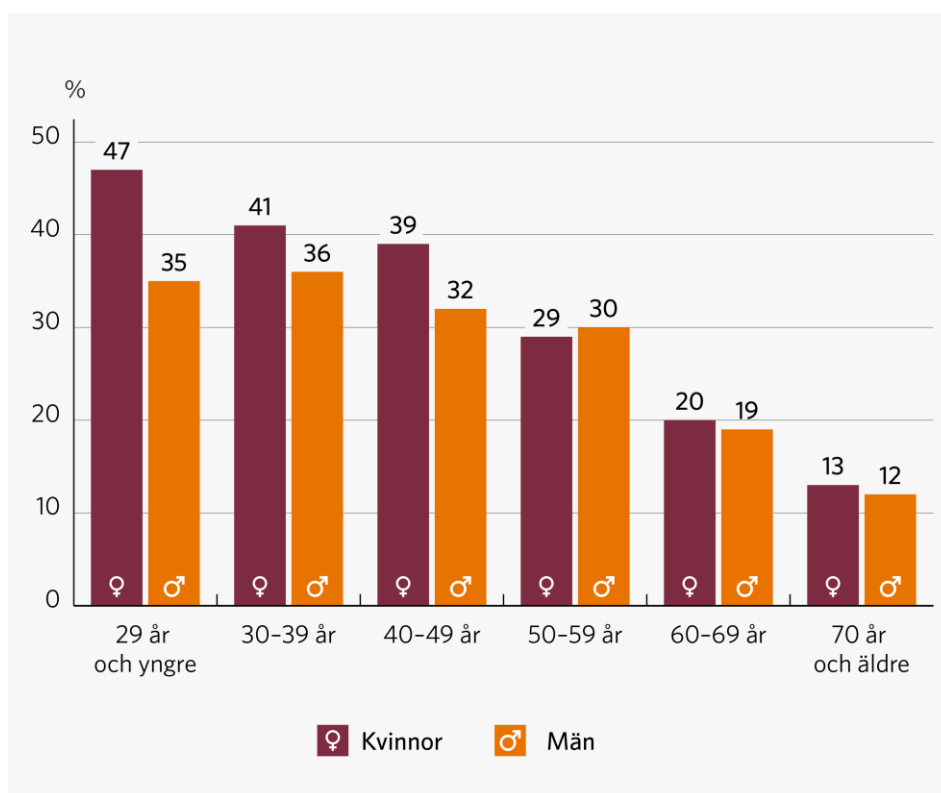
Oro för att utsättas ligger kvar på en hög nivå. Var fjärde förtroendevald känner oro trots en mindre minskning jämfört med mellanvalsåret 2016. Det är fortsatt fler förtroendevalda kvinnor jämfört med män som känner oro för att själv bli utsatt eller att deras anhöriga ska utsättas. Det är också drygt hälften av de utsatta kvinnorna som påverkas av utsatthet eller oro, jämfört med fyra av tio bland männen.

- Totalt sett visar resultaten att förtroendevalda kvinnor påverkas mer i sitt demokratiska uppdrag jämfört med förtroendevalda män.

Skillnader på grund av ålder och kön

Att bli utsatt för hot och hat som politiker minskar med stigande ålder, det gäller generellt för både kvinnor och män även om mönstret är tydligast för kvinnor. Det indikerar att ålder som variabel har en större påverkan på hur stor risken är att bli utsatt för hot och hat som förtroendevald jämfört med kön.

Figur 2 Andel förtroendevalda som utsatts för hot och hat fördelat på ålder och kön, år 2020

Källa PTU 2021, Brå 2021:13

I diagrammet ovan jämförs utsatthet för sex olika åldersgrupper uppdelat på kön. I de tre äldsta åldersgrupperna (70 år och äldre, 60–69 år, 50–59 år) är skillnaderna mellan könen marginella, en något högre andel kvinnor än män har blivit utsatta, förutom i gruppen 50–59 där i stället marginellt fler män utsatts.

De största skillnaderna finns i den yngsta åldersgruppen 29 år och yngre där en betydligt högre andel kvinnor 47 procent jämfört med 35 procent män, utsatts, en skillnad på 12 procentenheter. Det är en förändring jämfört med 2018 års

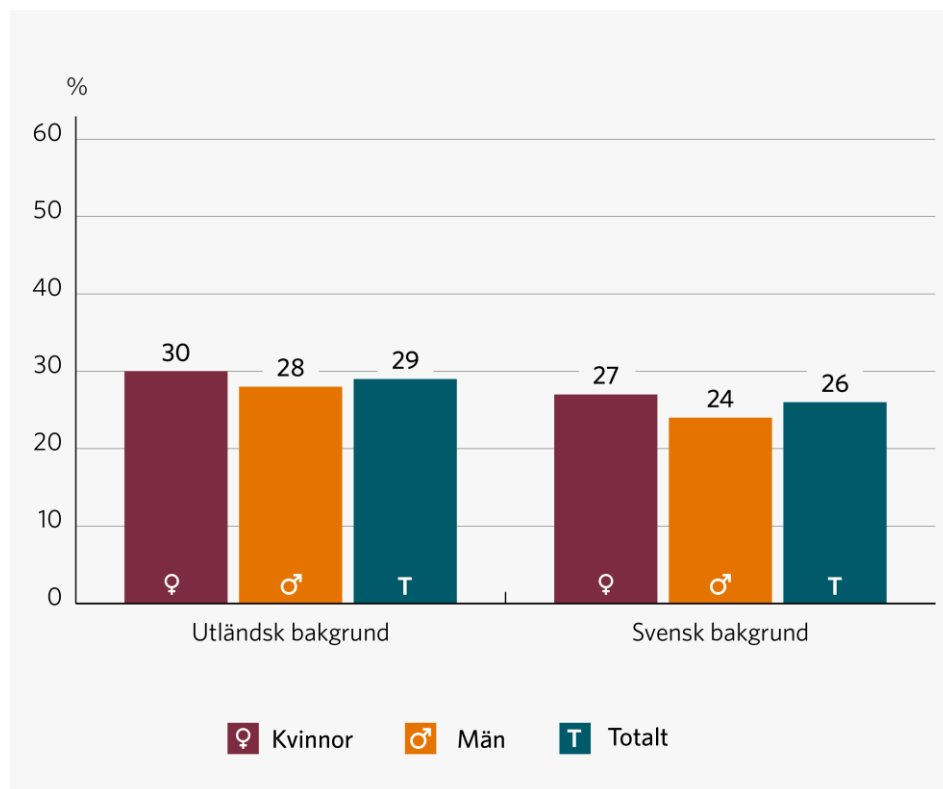
mätning då det i den yngsta åldersgruppen var en högre andel män som utsattes. I den yngsta gruppen ingår relativt få individer, de stora skillnaderna mellan olika mätningar kan därför tänkas bero på slumpen.

- Totalt sett visar resultatet att unga förtroendevalda samt unga förtroendevalda kvinnor utsätts i högre grad av hot, hat och våld i det demokratiska uppdraget.

Skillnader på grund av svensk och utländsk bakgrund samt kön

Sett över tid har resultatet i PTU visat ett mer varierat mönster för förtroendevalda med utländsk bakgrund. Från 2014–2020 har skillnaderna mellan utländska män och kvinnor minskat från att 8 procentenheter fler män utsattes till att 2 procentenheter fler kvinnor blivit utsatta. Utjämning av utsatthet över tid skulle kunna tänkas bero på att i takt med att antal utländska förtroendevalda kvinnor ökar så jämnas statistiken ut och följer generella genusmönster.

Figur 3 Andel förtroendevalda som utsatts för hot och hat fördelat på svensk och utländsk bakgrund och kön, år 2020

Källa PTU 2021, Brå 2021:13

En högre andel med utländsk bakgrund, 29 procent jämfört med 26 procent har blivit utsatta för hot och hat under 2020. Mönstret är liknande vid jämförelse mellan kön och bakgrund. Skillnaderna mellan könen är marginella jämfört med gruppen totalt.

Skillnader i hot och hat beroende på politisk församling, parti och politiskt uppdrag

Politisk församling

Förtroendevalda i riksdagen utsätts i högre grad jämfört med de som sitter i region och kommun. Ungefär två tredjedelar av riksdagsledamöterna uppger att de var utsatta under 2020. Trots en mindre minskning av utsatthet i kommuner och regioner jämfört med 2016 och 2018 så utsattes nästan var tredje i regionfullmäktige och var fjärde i kommunfullmäktige.

Skillnaden mellan könen är tre procentenheter i kommunfullmäktige och en procent i regionfullmäktige. I riksdagen är mönstret annorlunda, skillnaden mellan könen är drygt fyra procent och utsattheten är högre bland män.

- Vilken politisk församling de förtroendevalda är aktiva i påverka deras utsatthet för hot och hat. Vid jämförelse där kön jämförs med politisk församling framstår ett mönster där en högre andel kvinnor utsatts ju mer lokal församlingen är.

Kommungrupp, region

PTU redovisar skillnader mellan hur utsatta förtroendevalda är inom olika typer av kommungrupper. Förtroendevalda i storstäderna är mest utsatta. Inom regionerna finns inte samma storstadsmönster.

Politiskt parti

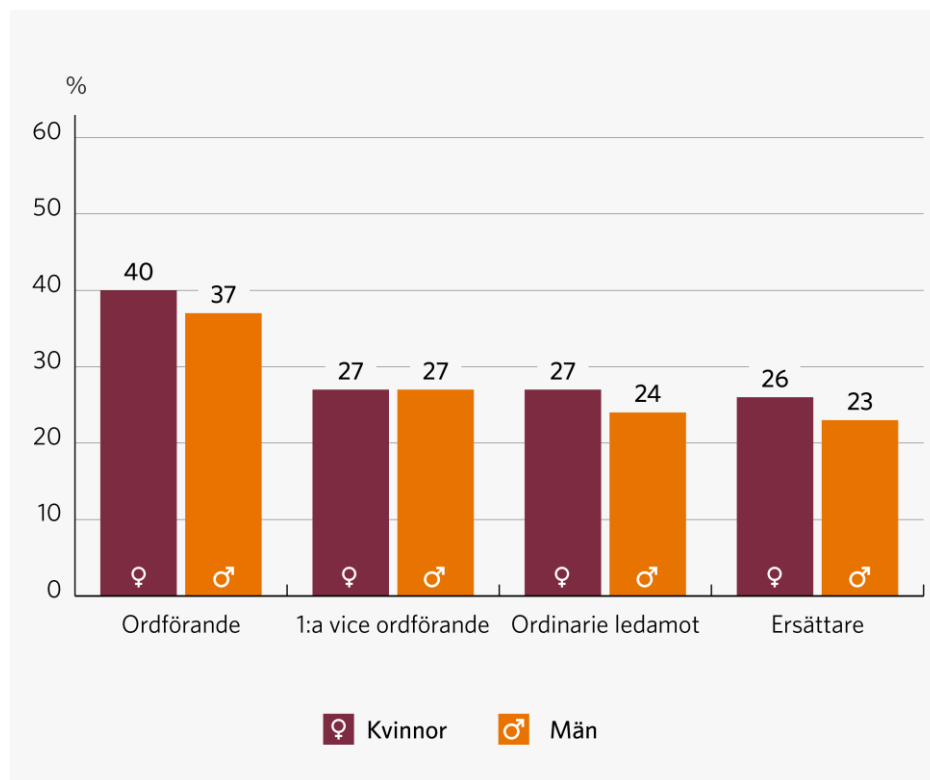
Hur utsatt en förtroendevald kvinna är för hot och hat varierar beroende på vilket parti hon tillhör. I PTU 2021 fanns inget parti där en högre andel män utsattes. I partierna M, L och S visades inga skillnader i utsatthet mellan kvinnor och män. Det kan jämföras med partierna MP och V där 17 respektive 12 fler procentenheter förtroendevalda kvinnor utsattes under år 2020. I övriga partier har kvinnor en högre utsatthet på 7–4 procentenheter. Fördelningen av i vilka partier som det skiljer sig mellan könen förändras enligt PTU något år för år.

- Generellt är det en större andel kvinnor som uppger utsatthet inom majoriteten för partierna. Utifrån det väljer vi att inte fortsatt fokusera på skillnader mellan partier.

Position och uppdrag

Vilken politisk position en förtroendevald har påverkar hur utsatta de är för hot och hat. Mer synliga positioner som ordförandepost medför en högre utsatthet. Bland ordförande i kommun- och regionfullmäktige var det hela 38 procent som utsatts för hot och hat, jämfört med gruppen samtliga förtroendevalda där 26 procent utsatts. En skillnad på 12 procentenheter. Förtroendevalda med uppdrag som vice ordförande visar inte samma mönster.

Figur 4 Andel förtroendevalda som utsatts för hot och hat under 2020 fördelat på politisk position och kön.

Källa PTU 2021, Brå 2021:13

Diagrammet visar att det är tre procentenheter fler kvinnor som utsatts för hot och hat inom uppdragen ordförande, ordinarie ledamot samt ersättare i fullmäktige. För uppdrag som vice ordförande förekom ingen skillnad i utsatthet mellan könen. Politikernas trygghetsundersökning visar också att förtroendevalda som är mer kända av allmänheten och förtroendevalda som är mer omskrivna i media, är utsatta i högre grad.

- Jämförelsen mellan politisk position och förtroendevalda kvinnor och män visar att förtroendevalda kvinnor utsätts i större utsträckning, samt att ordförande är det uppdrag där andelen utsatta är störst.

Sammanfattning

Beskrivningen visar att Kön, ålder, svensk och utländsk bakgrund och politisk position är faktorer som kan påverka förekomst av utsatthet av hot, hat och våld mot förtroendevalda.

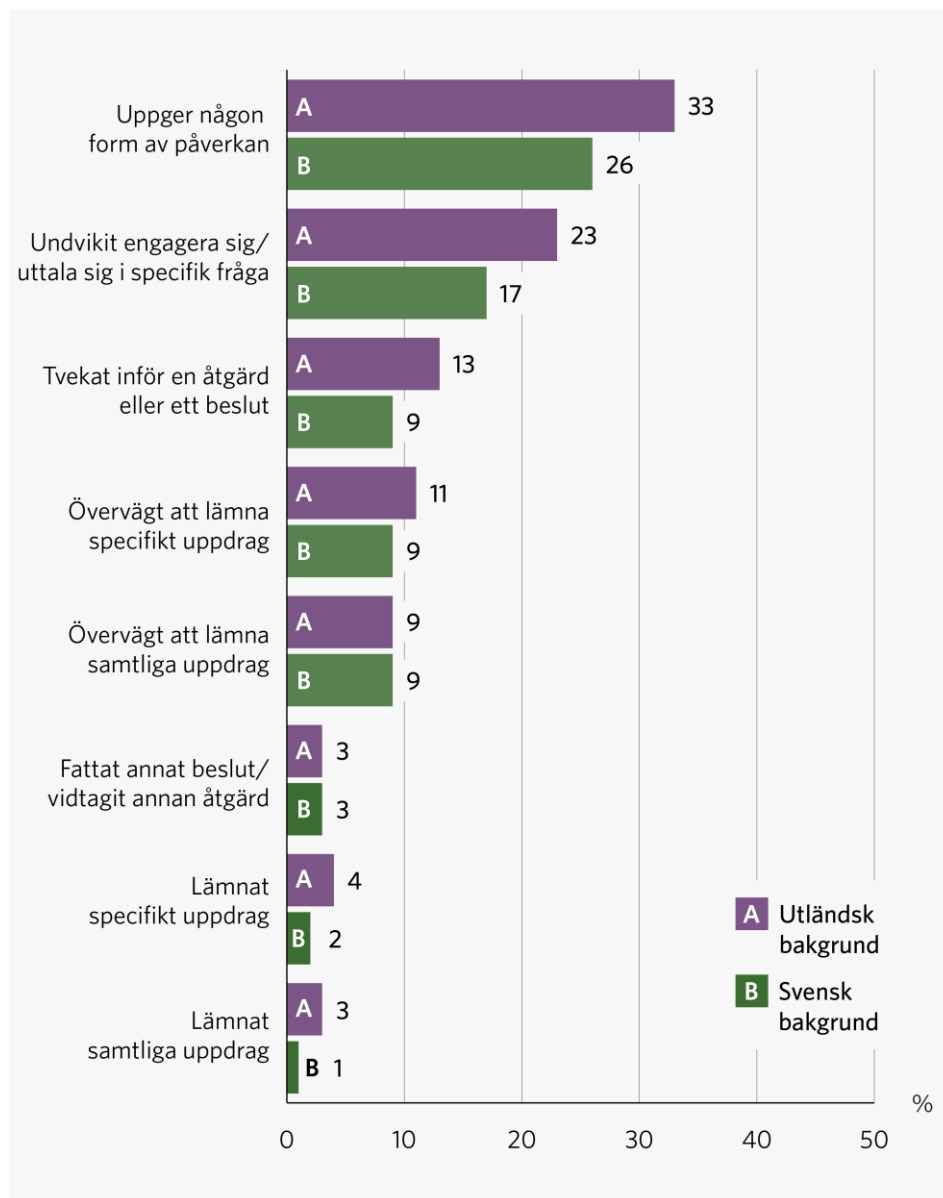
2. Skillnader i påverkan av hot och hat

I detta avsnitt beskrivs skillnader i påverkan av hot och hat. Beskrivningen har fokus på skillnader i upplevda konsekvenser av hot och hat för ett urval av grupper förtroendevalda. I samtliga jämförelser redovisas skillnader för förtroendevalda kvinnor och förtroendevalda män. Källa: Fördjupad data från BRÅ och SKR:s enkät till ordförande i styrelsen i regioner och kommuner. Avsnittet gör jämförelser för upplevda konsekvenser, övervägande och faktiskt avhopp från politiskt uppdrag i förtid, samt händelser som påverkar de förtroendevalda i deras uppdrag. De grupper som jämförs i avsnittet är

- Kön
- Ålder
- Svensk och utländsk bakgrund
- Politisk position

Upplevd påverkan

Figur 5 Andel förtroendevalda som påverkats av hot och hat, år 2020.

Källa: PTU 2021, fördjupad data Brå

Förekomst av hot och hat i det demokratiska samtalet påverkar de förtroendevalda i deras uppdrag, oavsett om de blivit utsatta eller inte. Bland de förtroendevalda som inte själva blivit utsatta är det ungefär en av fyra (26 procent)

förtroendevalda som uppger att hot och hat påverkar dem i deras uppdrag. Bland de som faktiskt blivit utsatta för hot och hat är siffran betydligt högre, då 46 procent anger att de blir påverkade. Detta mönster gäller genomgående oavsett hur de förtroendevalda påverkas.

Den vanligaste konsekvensen är att de förtroendevalda tvekat inför att uttala/eller engagera sig i en specifik fråga vilket nästan var tredje av de utsatta förtroendevalda uppger, och 17 procent av de som inte själva utsatts. Detta är en påverkan som i sin konsekvens utgör en form av självcensur, och som i PTU har legat kvar på samma höga nivå sedan 2016. När de förtroendevalda påverkas i den grad att de väljer att inte uttrycka sin åsikt, då påverkar hot och hat det demokratiska systemet i grunden.

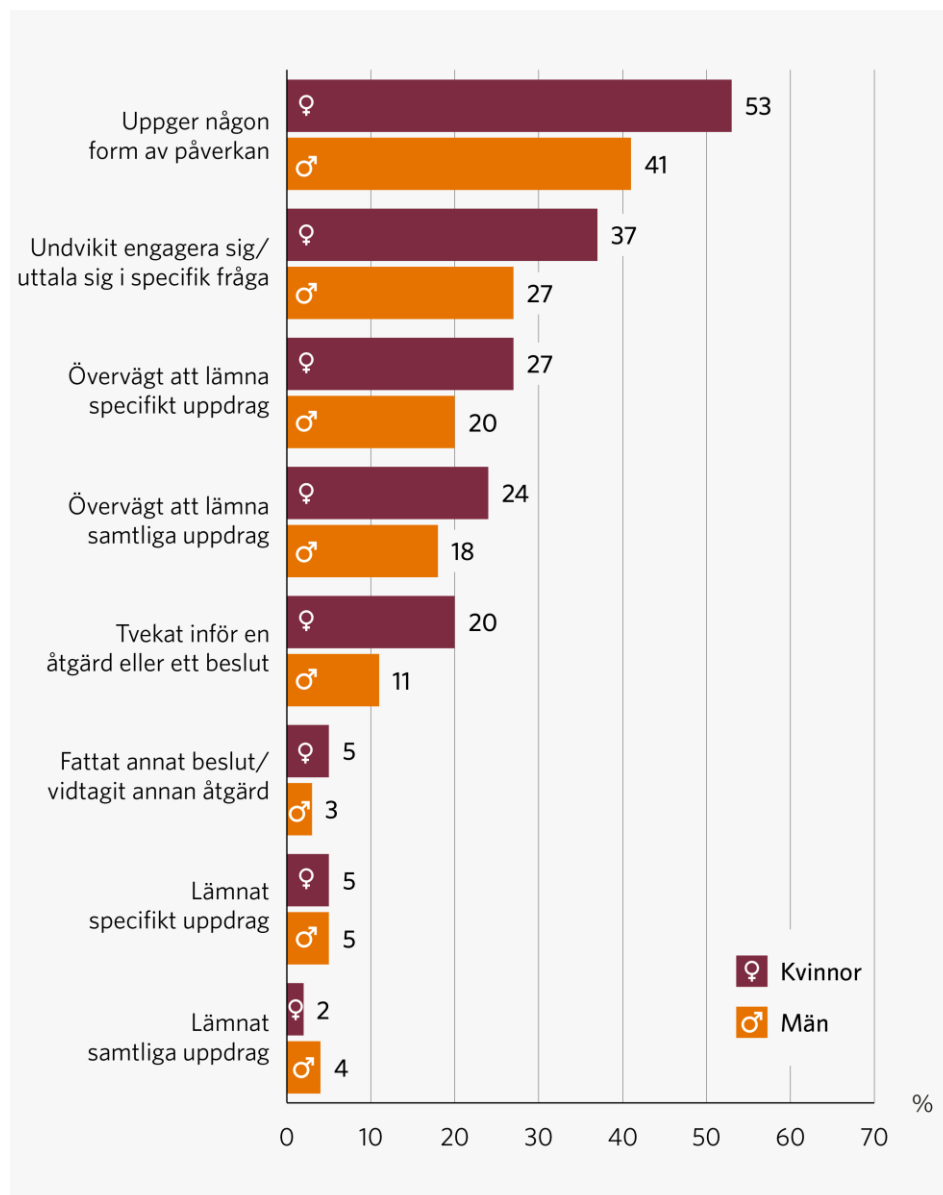
Av de som utsatts är det närmare en av fyra (23 procent) som har övervägt att lämna ett specifikt uppdrag och var femte (21 procent) som har övervägt att lämna samtliga uppdrag. Dessutom är det 15 procent som har tvekat inför en åtgärd eller beslut på grund av hot och hat. I gruppen samtliga förtroendevalda är det ungefär en av tio som har övervägt att lämna eller tvekat inför beslut. Trots att de som faktiskt lämnar uppdrag är färre, så uppger fem procent att de faktiskt har lämnat ett uppdrag, och tre procent att de har lämnat samtliga uppdrag.

- När förtroendevalda väljer att avsluta sitt uppdrag i förtid på grund av hot och hat, så utgör det en påverkan på vårt representativa system.

Jämförelse upplevd konsekvens och Kön

Vid jämförelse mellan förtroendevalda kvinnor och män är det betydligt högre andel kvinnor som uppger att de påverkas. Mönstret gäller både för samtliga förtroendevalda men blir än tydligare för de som utsatts av hot och hat.

Figur 6 Andel förtroendevalda som utsatts för hot och hat och upplever att de påverkats fördelat på kön, år 2020

Källa: PTU 2021, fördjupad data Brå

Drygt hälften av förtroendevalda kvinnor som har utsatts upplever påverkan i deras demokratiska uppdrag, jämfört med förtroendevalda män där fyra av tio påverkas

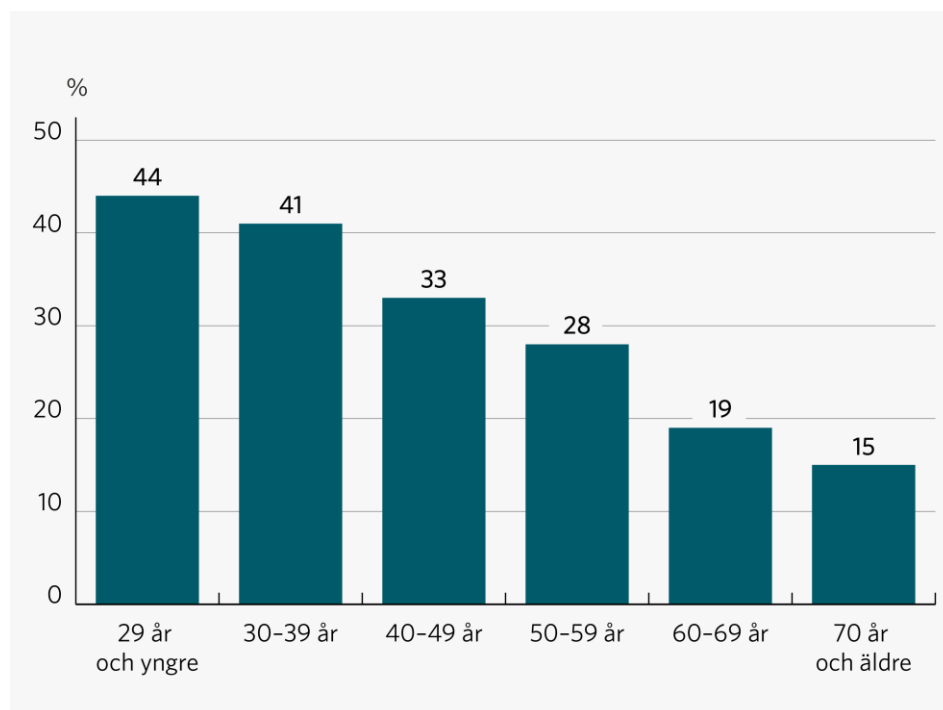
Bland de som utsatts är den största konsekvensen att de undviker att engagera sig eller att uttala sig, förtroendevalda kvinnor (37 procent) och förtroendevalda män (27 procent).

Mönstret är lika för övriga konsekvenser, övervägt att lämna uppdrag eller tvekat inför beslut eller åtgärd. Undantaget att män i lika hög grad eller i något högre grad lämnar uppdrag på grund av hot och hat. Det rör dock relativt få individer som lämnat uppdrag i förtid och siffrorna tenderar att variera över tid varför allt för stora slutsatser inte bör dras.

- Drygt hälften av förtroendevalda kvinnor som har utsatts upplever påverkan i sitt demokratiska uppdrag.

Jämförelse upplevd konsekvens och ålder

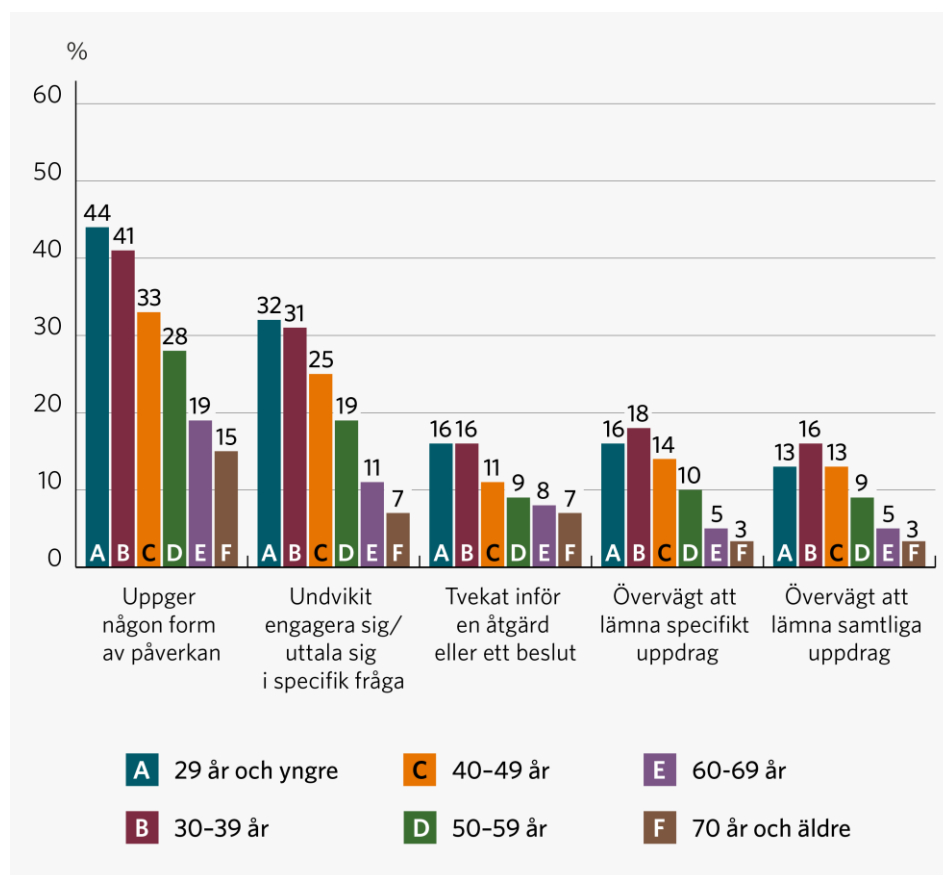
Figur 7 Andel av samtliga förtroendevalda som uppger någon form av konsekvens p.g.a. utsatthet och/eller oro 2020, särredovisat för åldersgrupper.

Källa: PTU 2021, fördjupad data Brå

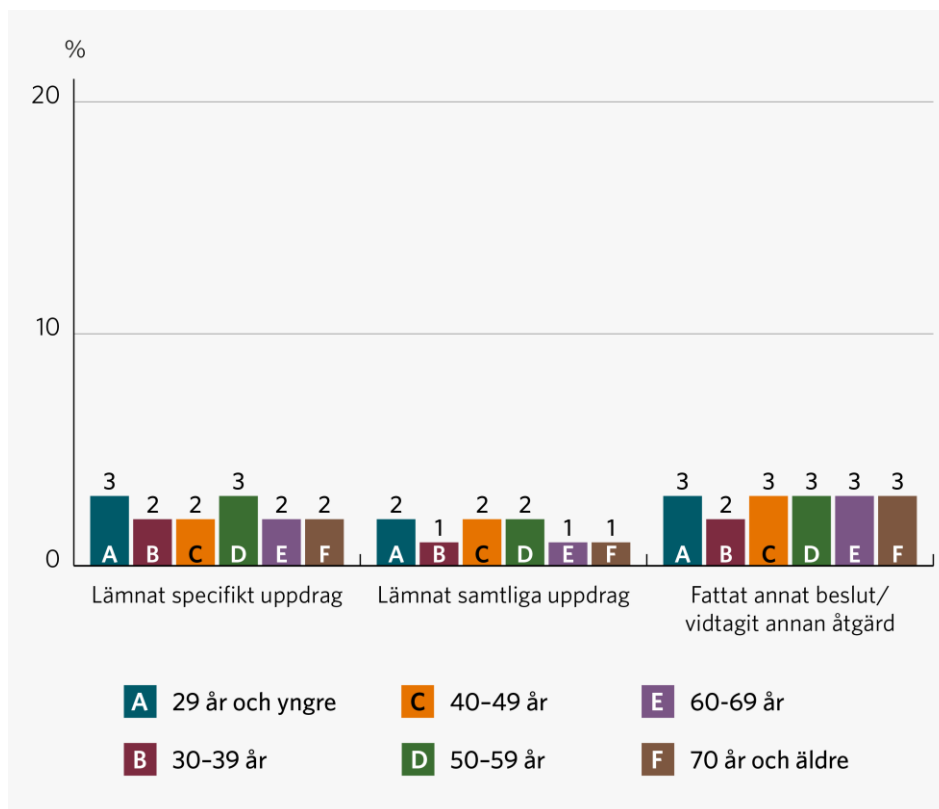
Vid jämförelse mellan ålder och upplevd konsekvens, så minskar upplevd konsekvens med stigande ålder. Det är de två yngsta åldersgrupperna som upplever störst påverkan av hot och hat. Det visar samma mönster som för upplevelse av utsatthet per åldersgrupp sid 8.

Figur 8 Andel för förtroendevalda som utsatts för hot och hat och upplever att de påverkats fördelat på åldersgrupper, år 2020.

Källa: PTU 2021, fördjupad data Brå

Fortsättning Figur 8 Andel för förtroendevalda som utsatts för hot och hat och upplever att de påverkats fördelat på åldersgrupper, år 2020.

Källa: PTU 2021, fördjupad data Brå

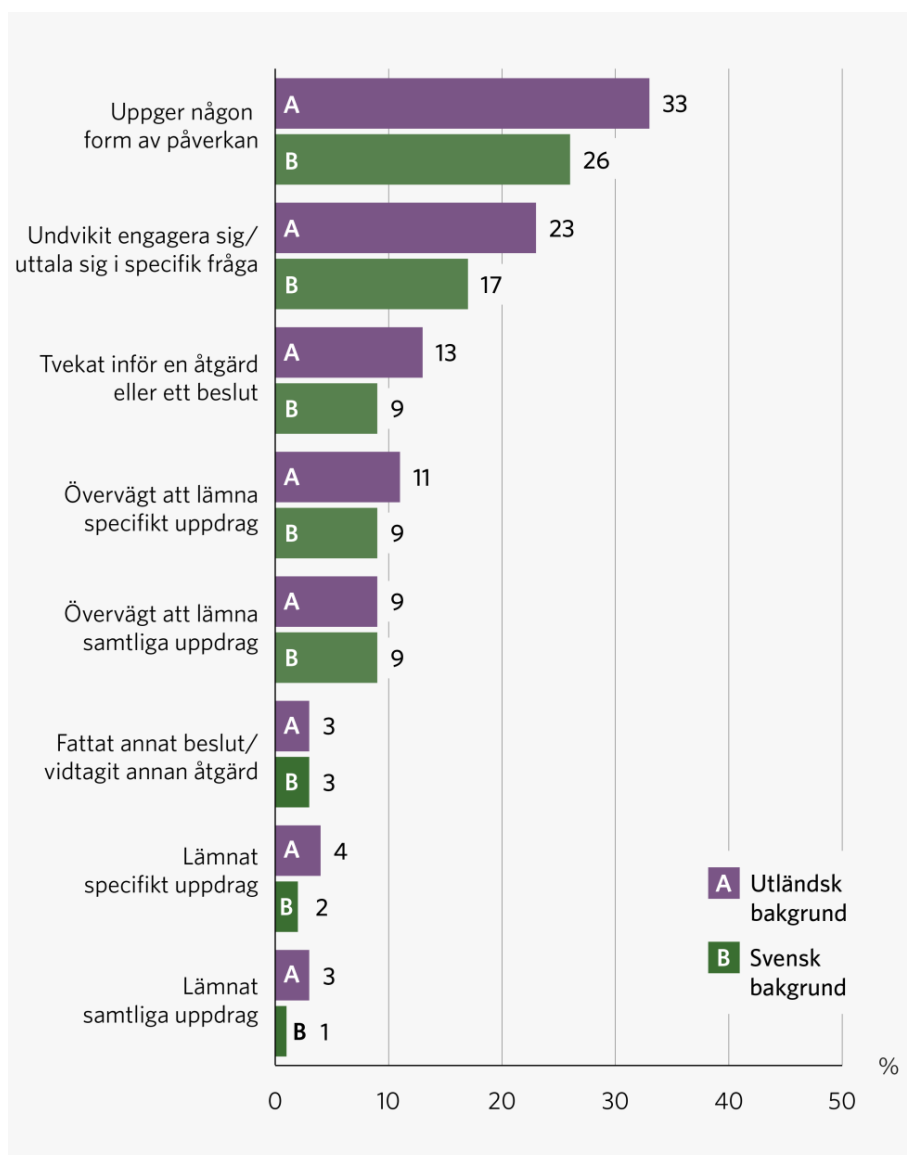
Diagrammen ovan visar skillnaderna mellan olika typer av konsekvenser från hot och hat fördelat på sex åldersgrupper. Det framgår att de två yngsta grupperna (29 år och yngre samt 30-39 år) påverkas mer av hot och hat i sitt demokratiska uppdrag och att påverkan avtar i stigande ålder. I gruppen 29 år och yngre är det 44 procent som uppger att de upplevt någon form av konsekvens, jämfört med förtroendevalda som är 70 år och äldre där 15 procent uppger påverkan, en skillnad på 30 procentenheter. Samma mönster följer för övriga konsekvenser.

Den yngsta åldersgruppen 18-29 år är samtidigt den åldersgrupp som är mest underrepresenterad bland de förtroendevalda. SKR:s rapporter där lokalpolitikerna presenteras per län i jämförelse med riket, visar att unga, i åldrarna 18-29 år, utgör 7 procent av kommunpolitikerna år 2019, vilket är 12 procentenheter lägre än den del av befolkningen som den åldersgruppen utgör.

- Unga förtroendevalda är den åldersgrupp som upplever störst utsatthet för hot och hat. Samtidigt är det den åldersgrupp som påverkas mest av hot och hat. Det visar tydligt att hot och hat mot förtroendevalda utgör såväl ett hot mot vår demokrati som att det är ett växande samhällsproblem.

Jämförelse mellan upplevd konsekvens och bakgrund

Figur 9 Andel av förtroendevalda som uppger att de påverkats av hot och hat, år 2020, särredovisat för svensk/utländsk bakgrund.

Källa: PTU 2021, fördjupad data Brå

Diagrammet visar att förtroendevalda med utländsk bakgrund i högre andel uppger att hot och hat får konsekvenser för dem, 33 procent för förtroendevalda med utländsk bakgrund och 26 procent för de med svensk bakgrund. De största skillnaderna mellan grupperna rör att politiker undviker att engagera sig eller uttala sig i fråga eller avstått att fatta vissa beslut, 23 procent för utländsk bakgrund och 17 procent för svensk bakgrund. Skillnaderna visar samma mönster för alla typer av konsekvenser. Jämförelser bör dock göras med viss försiktighet då antalet utrikesfödda är relativt få i studien

Jämförelse mellan position och upplevd konsekvens

SKR genomförde under år 2020 en enkät till ordförande i kommunstyrelsen och regionstyrelsen, där bland annat frågor om hot och hat ställts.

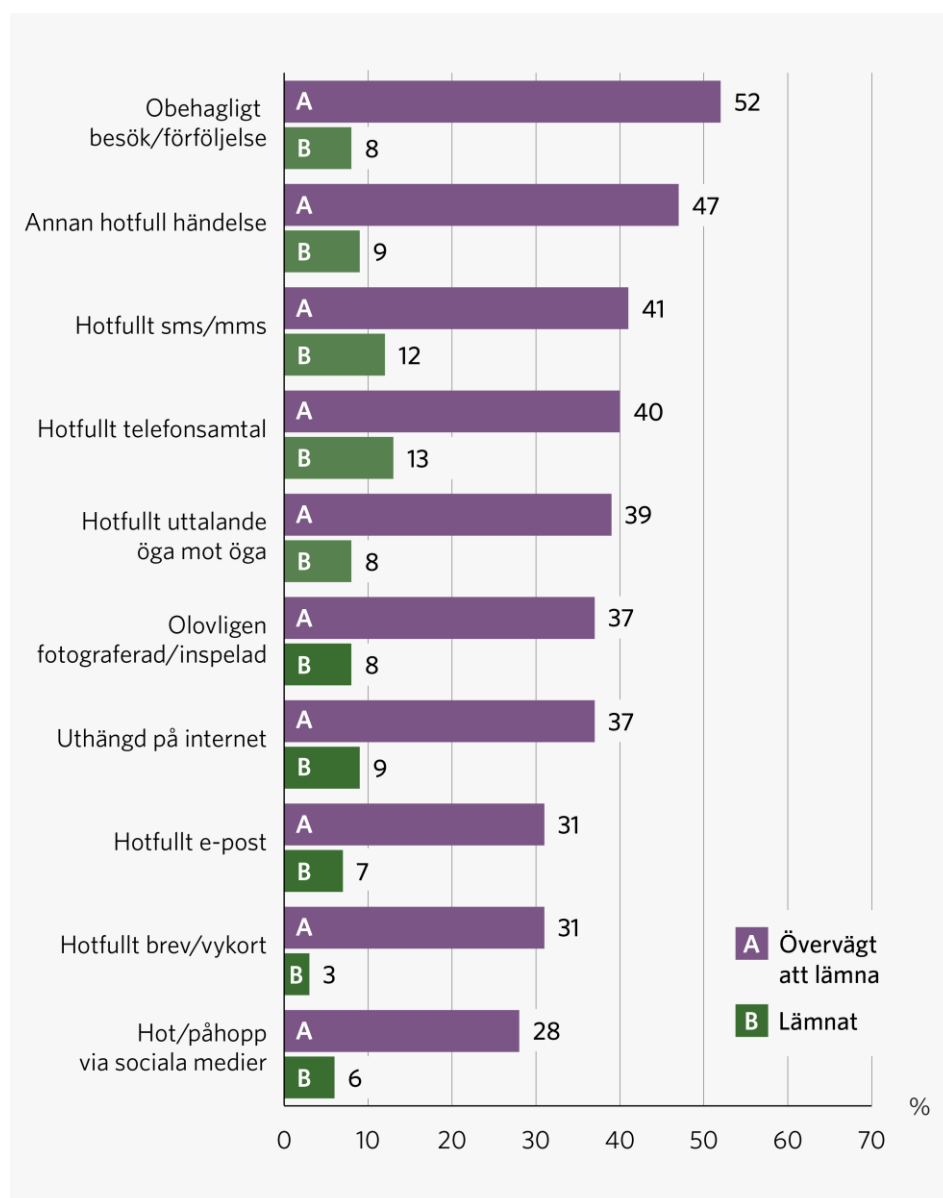
Resultatet visar att det är mer vanligt förekommande att bli utsatt för hat, hot eller våld inom ramen för uppdraget i stora kommuner. Däremot verkar det som att följderna av att bli utsatt för hat, hot eller våld inom uppdraget är mer påtagliga i små kommuner.

Av alla ordförande som har blivit utsatta för hat, hot eller våld är det 44 procent i kommuner med mindre än 10 000 invånare som uppger att de har funderat på att avsluta sitt uppdrag till följd av det. Motsvarande siffra för ordförande i kommuner med mer än 30 000 invånare är 25 procent.

- Ser man till hur ofta man som styrelsens ordförande blir utsatt för hat, hot eller våld inom ramen för sitt uppdrag så framkommer även där ett tydligt storleksrelaterat mönster. Det är mindre vanligt att bli utsatt för hat, hot eller våld i små kommuner, men konsekvensen av att bli utsatt framstår dock som mer svårhanterlig i just små kommuner.

Olika typer av händelser av utsatthet jämfört med övervägande och faktiskt beslut om att lämna förtroendeuppdrag

Figur 10 Andel förtroendevalda utsatta för olika typer av händelser 2020, som uppger att de övervägt att lämna respektive faktiskt har lämnat sitt/sina uppdrag.

Källa: PTU 2021, fördjupad data Brå

Vilken typ av hot och hat de förtroendevalda utsatts för har påverkan på i vilken utsträckning förtroendevalda påverkas så mycket att de överväger att lämna, eller faktiskt lämnat uppdrag.

Bland de som utsatts för obehagligt besök/förföljelse har mer än varannan övervägt att sluta. Även bland de som utsatts för annan hotfull händelse har nästan hälften lämnat sitt uppdrag.

Förtroendevalda som utsatts för hot över sms/mms samt hotfulla telefonsamtal har starkast samverkan med att faktiskt lämna uppdrag. Mer än en av tio av de som upplever den typen av händelse har lämnat uppdrag i förtid. För dessa händelser har en ökning skett jämfört med PTU 2019.

Andel som har övervägt att lämna uppdrag på grund av hotfullt uttalande öga mot öga har ökat mellan 2018 och 2020 från 24 procent till 39 procent, en ökning med 15 procentenheter. Även de som faktiskt har lämnat har ökat från 6 till 8 procent.

Även hot och hat på internet och i digitala arenor har ökat sedan PTU 2019. Hot och hat som sker i digitala miljöer påverkar de förtroendevalda starkt. Bland de som utsatts för hot och påhopp över sociala medier, eller fått hotfull e-post har nästan 3 av tio övervägt att hoppa av och 6 respektive 7 procent lämnat uppdrag som konsekvens.

Sammanfattning

Påverkan av hot och hat visar att förtroendevaldas kön, ålder, bakgrund och position är faktorer som kan påverka utsatthet av hot, hat och våld mot förtroendevalda.

3. Vilka grupper riskerar att utsattas och påverkas mest av hot och hat mot förtroendevalda?

I föregående kapitel har hot och hat bland förtroendevalda undersökts med hjälp av beskrivande statistik. En del överraskande resultat, såsom de marginella skillnaderna mellan kvinnors och mäns utsatthet, utreds vidare i det här kapitlet med hjälp av statistiska tester. Med hjälp av logistiska regressionsanalyser räknar vi fram risken att bli utsatt för hot och hat, men även risken för att hot och hat har en negativ påverkan på det politiska uppdraget.

Riskerna räknas fram för olika grupper av förtroendevalda och modellen har tagits fram av BRÅ på uppdrag av SKR. Riskerna räknas fram med hjälp av oddskvoter och metoden möjliggör kontroll för ett flertal olika saker på samma gång. Utifrån kön som exempel kan vi med metoden se om de finns faktiska skillnader i risk för kvinnor och män eller om den egentliga skillnaden beror på att gruppen kvinnliga och manliga förtroendevalda har olika åldersstruktur, politiska positioner, bakgrunder eller partitillhörigheter.

Tre modeller har byggts med de fem bakgrundsfaktorerna kön, utländsk/svensk bakgrund, ålder, partitillhörighet och politiskt uppdrag. Dessa faktorer har jämförts mot

1. Risken att utsättas för hot och hat
2. Risken att hot och hat påverkar
3. Risken att hot och hat påverkar om man blivit utsatt för hot och hat

Tabell 1 Risker i odds att bli utsatt för hot och hat för olika grupper av politiker

	Risk att utsättas för hot och hat	Risk att hot och hat påverkar- (oavsett om man blivit utsatt för hot och hat eller ej)	Risk att hot och hat påverkar om man blivit utsatt för hot och hat
Kvinnor	1,2 ggr (20%)	1,5 ggr (50%)	1,5 ggr (50%)
Utländsk bakgrund	ej signifikant	ej signifikant	ej signifikant
29 år och yngre	5 ggr	5 ggr	3 ggr
30–39 år	4 ggr	4 ggr	4 ggr
40–49 år	4 ggr	3 ggr	3 ggr
50–59 år	3 ggr	2 ggr	2 ggr
60–69 år	2 ggr	2 ggr	1,5 ggr (50%)
Ordförande/vice	2 ggr	1,3 ggr (30%)	ej signifikant

Resultaten visar att det finns signifikanta skillnader mellan kvinnor och män, olika åldersgrupper och ordförande och ledamöter i hur stor risken är att bli utsatt för hot och hat men även för risken att det påverkar uppdraget. Det är små skillnader när de som utsatts för hot och hat jämförs med samtliga förtroendevalda.

- Kvinnor löper 20% större risk att bli utsatta jämfört med män och dubbelt så stor att hot och hat påverkar deras politiska uppdrag.

För ålder jämförs samtliga grupper mot den äldsta gruppen (70 år och äldre) och ju yngre en förtroendevald är desto högre är risken att utsättas för hot och hat samt att det påverkar uppdraget.

- Förtroendevalda som är 29 år eller yngre löper 5 gånger så stor risk att utsättas för hot och hat och att bli påverkade jämfört med de i åldrarna 70 år och äldre. Motsvarande för åldersgruppen 30–39 år är 4 gånger så stor risk.
- I modellen undersöktes även svensk och utländsk bakgrund mot varandra. Dock framgick inga signifikanta samband. Vad detta beror på behöver undersökas vidare då resultaten skiljer sig mot andra liknande undersökningar.
- Vilken politisk position en förtroendevald har påverkar riskerna med hot och hat. Ordförande och vice ordförande löper 2 gånger så hög risk att bli utsatta för hot och hat och 30 % högre risk att det påverkar uppdraget jämfört med ledamöter (både ordinarie och vice).

Trots högre risk att utsättas visade denna analys inga signifikanta skillnader i påverkan för ordförande och vice ordförande som utsatts för hot och hat. Det finns skäl att misstänka att en annan indelning för politisk position hade kunnat visa högre risker för påverkan, exempelvis om jämförelsen skett med enbart ordförande (ej vice ordförande).

Brå har tidigare år gjort liknade studier som visat ungefär samma resultat. Vid jämförelse mellan studierna verkar riskerna ökat för kvinnor. Studierna är inte helt jämförbara, bland annat då Brå inkluderat faktor att vara känd för allmänheten. I brås studie är både kändisskap och politisk position signifikanta. Det tyder på att det finns faktorer i ordförande skapet som inte bara rör att man är känd för allmänheten som påverkar riskerna för att utsättas och påverkas av hot och hat.

Slutsatser

Resultaten visar att det finns en ökad risk för vissa grupper av förtroendevalda att utsättas för hot och hat och att utsattheten har påverkan i deras demokratiska uppdrag

- Förtroendevalda kvinnor har högre risk att utsättas för hot, hat och våld, och att utsattheten ger konsekvenser i det demokratiska uppdraget
- Unga förtroendevalda har högre risk att utsättas för hot, hat och våld, och att utsattheten ger konsekvenser i det demokratiska uppdraget
- Ledande förtroendevalda, ordförande och vice ordförande, har högre risk att utsättas för hot, hat och våld.

4. Utveckla systematik i riskanalys och åtgärder som tar hänsyn till olika behov av stöd

SKR genomför kontinuerligt en uppföljande undersökning kring utveckling av det systematiska arbetet för att förebygga och hantera hot, hat, trakasserier och våld mot förtroendevalda. SKR konstaterade 2018 att det finns behov att kartlägga skillnader mellan kvinnor och män, men att även skillnader mellan förtroendevalda i olika åldersgrupper samt förtroendevalda med olika bakgrunder bör kartläggas.

SKR:s enkät från 2022 har frågan ställts om det i kommunens eller regionens systematiska arbete ingår någon kartläggning av eventuella skillnader i behov för nedanstående grupper, när det gäller hot, hat och våld mot förtroendevalda?

Resultatet visar att det är ett fåtal som kartlägger om det finns olika behov.

Kön	11 procent
Ålder	8 procent
Bakgrund	5 procent
Annan	4 procent

Resultaten visar att det finns behov av att ta med sig kunskap för att utveckla det systematiska arbetet i kommuner och regioner, för att möta olika grupper av förtroendevalda utifrån deras olika behov vid utsatthet, men även utifrån att risker att utsättas och risker att påverkas skiljer sig åt.

Bilaga 1 – Studiens genomförande

SKR har beställt fördjupad statistik i form av korstabeller och regressions-tabeller med tillhörande analyser av Brottsförebyggande rådet (Brå) från PTU 2021.

De fördjupade analyserna undersöker skillnader i utsatthet för hot och hat och konsekvenser av hot och hat utifrån faktorerna kön, ålder, svensk/utländsk bakgrund, typ av politiskt uppdrag samt politisk församling. Beställningen från Brå avser två delar enligt nedan

A/ Korstabeller

Fördjupad data från PTU 2019) för förtroendevalda som övervägt att lämna och de som faktiskt lämnat sina förtroendeuppdrag samt analys av om vissa typer av hot och hat leder till att förtroendevalda överväger avhopp.

Effekter av hot och hat mot förtroendevalda:

- andelen kvinnor respektive män med olika omfattning på sitt uppdrag som övervägt att lämna
- andelen kvinnor respektive män med olika typer av uppdrag som övervägt att lämna
- andelen kvinnor respektive män med olika omfattning på sitt uppdrag som faktiskt lämnat
- andelen kvinnor respektive män med olika typer av uppdrag som faktiskt lämnat

B/ Regressionsanalyser

Tre logistiska regressionsanalyser från PTU 2021 med syfte att undersöka om olika bakgrundsvariabler påverkar vilka som riskerar att bli utsatta för hot och hat med följande modeller.

Modell 1

Y variabel: Om förtroendevald utsatts för hot eller hat: Kodning dummy variabel: utsatt för hot eller hat (nej/ja). X variabler: Vi önskar kontrollera den variabeln mot följande bakgrundsvariabler

1. Kön: man/kvinna
2. Geografisk bakgrund: svensk bakgrund/Utländsk
3. Ålder i åldersgrupper:

4. Partitillhörighet (referens Socialdemokraterna)
5. Position inom partiet dummy variabel: ordinarie ledamot/ordförande och vice ordförande
6. Vi önskar undersöka hur olika grupper inom politiken påverkas av hot och hat med följande modeller:

Modell 2

Y variabel: Konsekvenser hat och hot (både de som utsatts och övriga).

Kodning: (nej inte upplevt konsekvenser/ja upplevt konsekvenser) X variabler:

Vi önskar undersöka den variabeln mot följande bakgrundsvariabler

1. Kön: man/kvinna
2. Geografisk bakgrund: svensk bakgrund/Utländsk
3. Ålder i åldersgrupper:
4. Partitillhörighet (referens Socialdemokraterna)
5. Position inom partiet dummy variabel: ordinarie ledamot/ordförande och vice ordförande

Modell 3

Y variabel: Konsekvenser hat och hot (enbart de som utsatts för hot och hat).

Kodning: (nej inte upplevt konsekvenser/ja upplevt konsekvenser). X variabler:

Vi önskar undersöka den variabeln mot följande bakgrundsvariabler

1. Kön: man/kvinna
2. Geografisk bakgrund: svensk bakgrund/Utländsk
3. Ålder i åldersgrupper:
4. Partitillhörighet (referens Socialdemokraterna)
5. Position inom partiet dummy variabel: ordinarie ledamot/ordförande och vice ordförande

Tabeller i Bilaga

Modell 1. Oddskvoter (relativa skillnader i odds) för olika grupper av förtroendevalda att bli utsatta för hot, trakasserier, våld, skadegörelse eller stöld enligt PTU 2021, utifrån logistisk regressionsanalys.

Kön	Oddskvot
Man (ref. kat.)	1,0
Kvinna	1,2 *

Svensk/utländsk bakgrund	Oddskvot
Svenskfödda med minst en inrikesfödd förälder (ref. kat.)	1,0
Svenskfödda med båda föräldrarna utrikes födda samt utrikesfödda	1,0

Åldersgrupp	Oddskvot
29 år och yngre	5,3 *
30–39 år	4,3 *
40–49 år	3,9 *
50–59 år	3,0 *
60–69 år	1,7 *
70 år och äldre (ref. kat.)	1,0

Partitillhörighet	Oddskvot
S (ref. kat.)	1,0
C	0,9
KD	1,1
L	1,2
M	1,2
MP	1,5 *
SD	2,2 *
V	1,3 *
Övr. partier	1,2

Position inom partiet	Oddskvot
Ordinarie ledamot/ersättare (ref. kat.)	1,0
Ordförande/vice ordförande	2,1 *

* Oddskvoten är signifikant skild från referenskategoriens oddskvot ($p < 0,05$)

Modell 2. Oddskvoter (relativa skillnader i odds) för olika grupper av förtroendevalda att uppge någon form av konsekvens enligt PTU 2021, utifrån logistisk regressionsanalys.

Kön	Oddskvot
Man (ref. kat.)	1,0
Kvinna	1,5 *

Svensk/utländsk bakgrund	Oddskvot
Svenskfödda med minst en inrikesfödd förälder (ref. kat.)	1,0
Svenskfödda med båda föräldrarna utrikes födda samt utrikesfödda	1,2

Åldersgrupp	Oddskvot
29 år och yngre	4,9 *
30–39 år	3,7 *
40–49 år	2,8 *
50–59 år	2,1 *
60–69 år	1,3 *
70 år och äldre (ref. kat.)	1,0

Partitillhörighet	Oddskvot
S (ref. kat.)	1,0
C	1,1
KD	1,2
L	1,4 *
M	1,2 *
MP	1,6 *
SD	1,6 *
V	1,0
Övr. partier	1,3

Position inom partiet	Oddskvot
Ordinarie ledamot/ersättare (ref. kat.)	1,0
Ordförande/vice ordförande	1,3 *

* Oddskvoten är signifikant skild från referenskategoriens oddskvot ($p < 0,05$)

Modell 3. Oddskvoter (relativa skillnader i odds) för olika grupper av utsatta förtroendevalda att uppge någon form av konsekvens enligt PTU 2021, utifrån logistisk regressionsanalys.

Kön	Oddskvot
Man (ref. kat.)	1,0
Kvinna	1,5 *

Svensk/utländsk bakgrund	Oddskvot
Svenskfödda med minst en inrikesfödd förälder (ref. kat.)	1,0
Svenskfödda med båda föräldrarna utrikes födda samt utrikesfödda	1,3

Åldersgrupp	Oddskvot
29 år och yngre	3,4 *
30–39 år	3,8 *
40–49 år	2,5 *
50–59 år	2,1 *
60–69 år	1,5 *
70 år och äldre (ref. kat.)	1,0

Partitillhörighet	Oddskvot
S (ref. kat.)	1,0
C	1,4
KD	1,0
L	1,5
M	1,2
MP	1,2
SD	1,1
V	0,9
Övr. partier	1,0

Position inom partiet	Oddskvot
Ordinarie ledamot/ersättare (ref. kat.)	1,0
Ordförande/vice ordförande	0,9

* Oddskvoten är signifikant skild från referenskategoriens oddskvot ($p < 0,05$)

Kvinnor och män i politiken

SKR har genom en djupanalys av data, studerat skillnader i risken att utsättas för hot och hat som förtroendevald. Analysen visar tydliga skillnader för såväl risk att utsättas som konsekvenser av utsatthet.

Studien ingår inom ramen för projektet ”Insatser för att stödja och utveckla kommuners och regioners systematiska arbete mot hot och hat mot förtroendevalda” som är ett samarbete med regeringen.

Resultatet av denna studie visar på att det finns behov av att öka kunskapen om risker för utsatthet och tydliggöra skillnader i risker mellan olika grupper. Det är genom ökad kunskap som det strategiska arbetet med att förebygga och omhänderta hot och hat mot förtroendevalda sedan kan utvecklas.

Upplysningar om innehållet
Anna-Lena Pogulis, anna-lena.pogulis@skr.se

© Sveriges Kommuner och Regioner, 2022
ISBN/Beställningsnummer: 978-91-8047-005-6